

Ohjeet sorkkaeläinten kevätlaskennan toteuttamiseen

Taustaa kevätlaskennasta

Kevätlaskenta on oikea-aikaisesti ja järjestelmällisesti toteutettuna hyvä menetelmä hirvieläinkantojen koon arviointiin, etenkin vahvemman kannan alueilla. Ennen kaikkea laskenta antaa indeksinkaltaisen arvion siitä, mihin suuntaan kannan kehitys on menossa. Parhaiten menetelmä soveltuu valkohäntäpeurojen laskemiseen. Metsäkauriiden, hirvien ja kuusipeurojen laskeminen on epävarmempaa, sillä ne eivät hakeudu keväisin pelloille yhtä hanakasti. Kevätlaskenta soveltuu hyvin etenkin peltovaltaisille alueille. Metsävaltaisilla alueilla eläimiä on enemmän metsässä piilossa, jolloin laskenta ei anna yhtä luotettavaa tulosta.

Laskennan idea on sen jatkuvuus. Peräkkäisinä keväinä tehdyt laskennat antavat helposti vertailtavaa tietoa kannanarvioinnin tueksi. Olennaista on tehdä laskenta vuodesta toiseen samalla tavalla, jolloin tulokset ovat vuosien välillä vertailukelpoisia. Tämä tarkoittaa sitä, että laskentareitti tai laskettava alue ovat vuodesta toiseen samoja ja että laskenta tehdään vuosittain yhtä monena iltana. Myös laskennassa käytettyjen välineiden (esim. kiikarit tai lämpökamerat) on oltava samoja joka vuosi. Laskennan dokumentointi tulee tehdä riittävän tarkasti ja toimittaa tiedot edelleen riistanhoitoyhdistyksen käyttöön. Oma riista-verkkopalveluun on rakennettu työkalu, jota voidaan käyttää tulosten ja dokumentoinnin tallentamiseen. Työkalu tulee kehittymään vielä parin seuraavan vuoden aikana, joten alkuun tulokset tulee toimittaa riistanhoitoyhdistykselle vielä muuta kautta.

Kevätlaskentaa voidaan olosuhteista riippuen toteuttaa koko riistanhoitoyhdistyksen alueella, yhden tai useamman metsästysseuran alueella tai vain osalla seuran aluetta. On huomioitava, että laskenta ei kerro peurojen kokonaismäärää alueella, mutta antaa kuitenkin jonkinlaisen minimikanta-arvion. Tulosten vaihtelusta vuosien välillä voidaan päätellä, onko kanta kasvanut, pienentynyt vai pysynyt ennallaan edellisen metsästyskauden jäljiltä.

Kevätlaskenta ei korvaa Luonnonvarakeskuksen kanta-arviota. Luken kanta-arviota ja kevätlaskennan tuottamaa tietoa voidaan vertailla toisiinsa ja käyttää kaikkia lähteitä verotussuunnittelun tukena. Samaan tapaan kuin hirvieläinten metsästyksen jäävän kannan ilmoitukset, myös Oma riistaan tallennetut kevätlaskennan tulokset ovat Luonnonvarakeskuksen käytettävissä kannanarviointia varten.

Kuva 1. Kaksi valkohäntäpeuraa pellolla keväällä. Kuva: Joni Saunaluoma

Toteutus

Laskennan ajankohta

Kevätlaskenta on yksinkertainen toteuttaa, mutta vaatii laskentaan osallistuvilta jonkin verran aikaa, vaivaa ja ennakkotyötä. Laskennan onnistumisen kannalta on tärkeintä ajoitus juuri niille illoille, jolloin suurin osa valkohäntäpeuroista ja muista sorkkaeläimistä tulee lumien lähdeyttä ruokailemaan heinä- ja orasmaille. Kun ensimmäiset vihreät versot ovat nousseet peltoon ja ilma on muuttunut riittävän lämpimäksi, alueen peurat ovat pellolla ruokailemassa. Lumen ollessa vielä peltojen varjoisilla reunoilla, ovat etenkin peurat usein vielä laumoissa. Tilanteen kehitystä on seurattava ja on helppo nähdä miten eläinten määrä ilta toisensa jälkeen kasvaa. Sään muutokset vaikuttavat oleellisesti laskenta-ajankohtaan. Valkohäntäpeurat ovat pellolla lämpimänä ja tyynenä iltana. Laskenta-ajankohta siis vaihtelee, mutta on usein huhti-toukokuun vaihteessa. Tilannetta kannattaa kuitenkin tarkkailla jo huhtikuun puolivälistä lähtien.

Suurin osa eläimistä on pelloilla juuri ennen pimeää tai pimeän tultua. Laskemaan kannattaa lähteä tuntia ennen auringon laskua ja jatkaa pimeän tuloon saakka. Laskenta tulisi tehdä kahdesti saman illan aikana, jotta nähdään, milloin suurin osa eläimistä on pelloilla. Valoa tulee olla sen verran, jotta eläimet pystytään laskemaan ja lajit tunnistamaan.

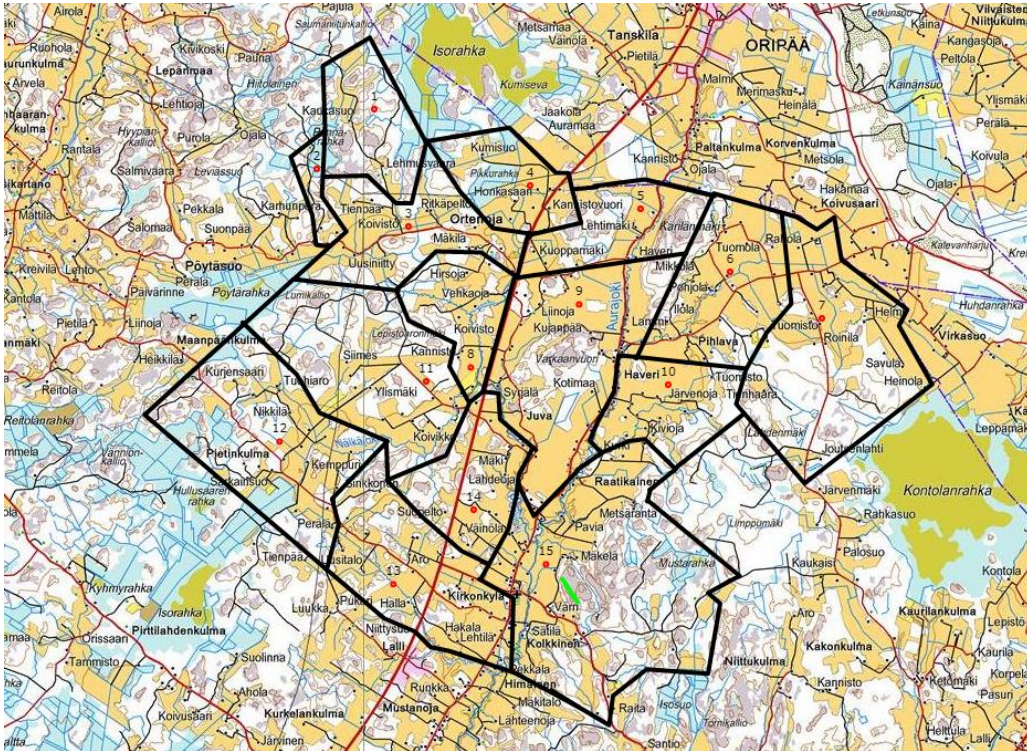
Laskettavan alueen määrittely

Laskenta on suoritettava joka vuosi samalla tavalla, jotta vuosien vertailtavuus säilyy. Laskettava alue kannattaa jakaa tiestön mukaisesti pienempiin laskenta-alueisiin kartan (esimerkiksi koirapaikannusohjelman) avulla (esimerkkikuva alla, kuva 2). Laskijat jaetaan pienryhmiin, ja jokaiselle ryhmälle valitaan yhteyshenkilö. Yhteyshenkilöt varmistavat, että laskijat ovat käytettävissä ja ilmoittavat havainnot heti laskennan jälkeen koko laskennan vastuuhenkilölle.

Eläimiä voidaan laskea helpoiten suunnittelemalla autolla tehtävä tarkkailureitti. Vaihtoehtoisesti laskenta voidaan toteuttaa kiertämällä alueen pellot tai jos laskijoita on riittävästi, voi kullakin peltoalueella olla omat tarkkailijansa, jotka laskevat alueelle saapuvat eläimet. Laskenta kannattaa toteuttaa ajoneuvoista käsin, sillä eläimet saattavat pelästyä ihmistä, jolloin laskenta vaikeutuu. Pienten metsäpeltojen laskeminen on hankalaa, sillä eläimet karkkoavat hyvin herkästi ajoneuvon tai ihmisen havaittuaan.

Peltojen kasvipeitteisyys vaihtelee vuosittain, jonka takia samoilla pelloilla ei vuodesta toiseen ole eläimiä. Tämän takia, mikäli vain mahdollista, kannattaa laskea koko alue vuosittain.

Peltoalueita, joissa eläimet käyvät, on seurattava tarkasteluiltoina illan edetessä ja jatkettava pimeän tuloon asti. Tuloksen luotettavuuden parantamiseksi laskenta on syytä toistaa muutamana iltana suotuisien olosuhteiden vallitessa (vähintään kahtena iltana).

Kuva 2. Esimerkki laskenta-alueen jakamisesta pienempiin alueisiin. Jokaisella pienemmällä alueella on yhteyshenkilö, joka sopii laskemisen ja palauttaa tulokset. Kuva: Simo Savo

Laskentamenetelmät

Laskenta suoritetaan kiikareiden avulla, jotta vähän kauempanakin olevat eläimet saadaan laskettua. Hämärässä sukupuolen tunnistaminen on haastavaa, joten eläinten määrä on usein riittävä tieto kerättäväksi. Jos apuna käytetään esimerkiksi lämpökameroita tai pimeänäkölaitteita, on niitä käytettävä joka vuosi samalla tavalla vertailukelpoisuuden vuoksi. Havaittavuus on lämpökameroilla huomattavasti parempi kuin kiikareilla, jonka takia eri välineillä tehtyjen laskentojen tuloksia ei voi vertailla.

Kaikki nähdyt hirvieläimet ja havaintopaikat kirjataan ylös. Kirjaamisessa voi käyttää hyödyksi esimerkiksi Oma riistan henkilökohtaista riistalokia, josta tulokset on helppo jälkikäteen tarkistaa. Laskennan jälkeen verrataan tuloksia naapurilohkon laskijoiden kanssa, koska eläinten siirtymää peltojen välillä tapahtuu yllättävän nopeasti ainakin tiheiden kantojen alueella. Siirtymämäärät vähennetään laskentatuloksesta, muutoin otetaan huomioon paremman laskentakierroksen tulos.

Laskenta kannattaa suorittaa 2–3 iltana, jotta varmasti saadaan maksimaalinen tulos laskettua. Tulokseksi ilmoitetaan sen illan tulos, jolloin on laskettu eniten eläimiä. Laskennan tuloksia lohkoilta ei tule siis laskea yhteen eri päiviltä, vaan yhdeltä päivältä. Näin saadaan varmistettua, ettei eläimiä lasketa tuplana eri lohkoilla.

Raportointi Oma riistaan

Kevätlaskennan tulokset kannattaa kirjata Oma riista- verkkopalvelun uuden työkalun avulla metsästysseuran tilastoihin. Oma riistassa on metsästysseurojen sivuilla Tilasto -välilehdellä Riistatiedot -työkalu kevätlaskentatietojen raportointia varten, jota vain seuran yhteyshenkilöt ja metsästyksenjohtajat voivat käyttää. Kaikki seuran jäsenet voivat tarkastella jo kirjattuja tuloksia. Työkalun avulla kevätlaskentojen tulos voidaan kirjata valkohäntäpeuran, metsäkauriin ja kuusipeuran osalta. Laskennan tuloksista kirjataan nähtyjen eläinten määrä ja lisätiedot mm. käytetyistä laskentamenetelmistä, laskenta-alueen määrittelystä ja keliolosuhteista. Tulokset voidaan ilmoittaa myös takautuvasti aiemmille vuosille. Voit kuitenkin tallentaa vain yhden laskentatuloksen per kalenterivuosi. Lisäksi voidaan tallentaa liitteitä, kuten alueen kartta havaintomerkintöineen. Aiempien vuosien tuloksia työkalun avulla voi helposti tarkastella ja vertailla pylväskuvaajan avulla tai jokaista vuosiraporttia kerrallaan.

Alla kuvalliset ohjeet työkalun käyttöön.

The screenshot shows the 'Oma riista' web application. At the top, there is a navigation bar with 'Ohjeet', 'Kieli', and 'Seuran yhteyshenkilö HIRVIKORTIN TESTISEURA RY'. Below this is a dark green header with navigation links: 'YLEINEN', 'VIESTIT', 'ALUEET', 'JÄSENET', 'RYHMÄT', 'METSÄSTYS', 'LUVAT', 'TILASTO', and 'RAPORTIT'. The 'TILASTO' menu is open, showing 'SAALISTILASTO' and 'RIISTATIEDOT'. The 'RIISTATIEDOT' option is highlighted with a red box. Below the header, there is a search bar with the text 'Jätä pienten hirvieläinten kevätlaskennan raportti, metsästysvuosi 2022-2023' and a 'Katso' button. The main content area is titled 'Riistatiedot' and 'Pienten hirvieläinten kevätlaskenta'. There are three filter buttons: 'Hirven metsästys', 'Valkohäntäpeuran metsästys', and 'Pienten hirvieläinten kevätlaskenta'. The 'Pienten hirvieläinten kevätlaskenta' button is highlighted with a red box. Below the filters, there is a 'Jätä laskentaraaportti' button, also highlighted with a red box. The main content area shows a chart with a y-axis from 0 to 10 and the text 'Ei tietoja' (No data).

Kuva 3. Seuran yhteyshenkilö voi tallentaa kevätlaskennan tulokset Riistatiedot-työkalun avulla ja valitsemalla Pienten hirvieläinten kevätlaskenta. Jätä laskentaraaportti-painikkeella pääsee tallentamaan tuloksia myös takautuvasti aiemmilta vuosilta.

Pienten hirvieläinten kevätlaskenta

i Kirjaa seuranne kevätlaskennassa havaittujen pienten hirvieläinten määrä.

Kuvaa lisätietoihin mm. käytetyt laskentamenetelmät (välineet kuten kiikarit tai lämpökamerat), lasketun alueen määrittely, keliolosuhteet sekä laskentaan osallistuneiden henkilöiden määrä. Mikäli olette suorittaneet laskennan useampana päivänä, voit kirjata muiden päivien tulokset lisätietoihin.

Voit myös tallentaa liitetiedostoja.

Huom! Laskentatulosten vertailukelpoisuuden vuoksi laskenta on tärkeää suorittaa vuodesta toiseen samalla tavalla. Ohjeet laskentaan ja tulosten raportointiin löydät täältä: <https://riista.fi/riistatalous/riistakantojen-verotuksen-suunnittelu/pienien-hirvieläinten-verotus/>

Nähdyt eläimet:

Valkohäntäpeura kpl

Lisätiedot

Liitteet

Syötä ladattava tiedosto

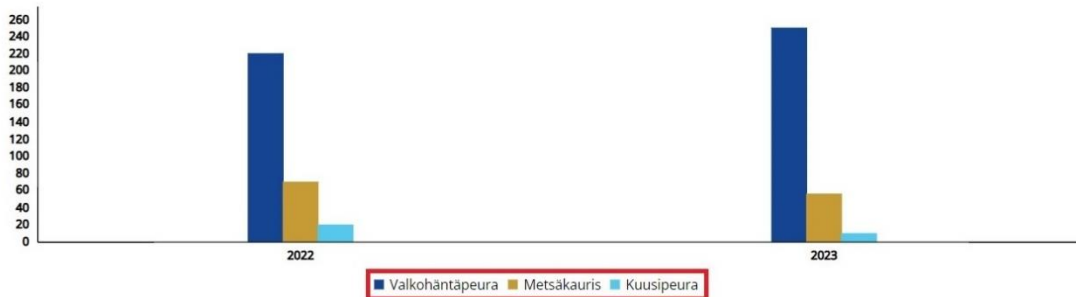
TIEDOSTONIMI
Laskenta-alue 2023.png ✗

Laskennan päivämäärä

Kuva 4. Laskentatulosta tallennettaessa sivulle aukeaa täyttöohjeet ja lomake. Voit kirjata nähdyt valkohäntäpeurat, metsäkauriit ja kuusipeurat. Lisätietoihin voi kirjata tietoja esim. laskentamenetelmistä ja liitteeksi voi tallentaa vaikka laskenta-alueen kartan. Lopuksi ilmoita laskennan päivämäärä ja paina Tallenna.

Riistatiedot

Pienten hirvieläinten kevätlaskenta

Kuva 5. Tietojen tallentamisen jälkeen tulokset näkyvät pylväsdiaagrammina. Voit valita diagrammissa näytettävät lajit klikkaamalla selitteen lajeja. Katso laskentaraaportteja -painikkeella pääset tarkastelemaan tuloksia ja muokkaamaan niitä.

Pienten hirvieläinten kevätlaskenta

2023 2022

Nähdyt eläimet
Laskennan päivämäärä: 17.4.2022

Valkohäntäpeura: 220 kpl

Lisätiedot
Laskettu koko seuran alue 5 osassa, mukana 15 henkilöä. Hyvä keli, illalla +3 ja selkeä taivaat. Lunta vielä peltojen reunoilla. Laskentavälineinä kiikarit, ei lämpökameroita. Toinen laskenta tehtiin 15.4.2022, jolloin havaittiin 190 valkohäntäpeuraa.

Liitteet
TIEDOSTONIMI
Laskenta-alue 2022.png

Metsäkauris: 70 kpl

Lisätiedot
Laskettu koko seuran alue 5 osassa, mukana 15 henkilöä. Hyvä keli, illalla +3 ja selkeä taivaat. Lunta vielä peltojen reunoilla. Laskentavälineinä kiikarit, ei lämpökameroita. Toinen laskenta tehtiin 15.4.2022, jolloin havaittiin 61 valkohäntäpeuraa.

Liitteet
TIEDOSTONIMI
Laskenta-alue 2022.png

Korjaa tietoja

Sulje

Kuva 6. Katso laskentaraaportteja- painikkeella pääset tarkastelemaan tallennettujen vuosien tuloksia lisätietoineen. Korjaa tietoja -painikkeella voit muokata tallennettuja tietoja.

Ohjeen laatinut

Antti Rinne
Hirvitalousalue suunnittelija, Lounais-Suomi
antti.rinne@riista.fi
0295 431 2344

Päivitetty 6.4.2023